

Despoblamiento rural y Patrimonio

Desde hace varios años Nabarralde viene organizando en Iruña, en el mes de octubre, sucesivas jornadas en torno al patrimonio, sus distintas variantes y la situación en que se coloca en estos tiempos de globalización, homogeneización y cambios. Patrimonio industrial. Paisaje. Cascos históricos... El patrimonio, material e inmaterial, es ese legado que una comunidad ha recibido, esa herencia que constituye la sociedad que somos y que ofrece un capital de futuro para seguir existiendo. Cultura, territorio, arquitectura, identidad, idioma...

Uno de los temas o problemas que hoy acucia a las sociedades es el desplazamiento de la población hacia las ciudades, en todo el mundo, y en ello el despoblamiento de las zonas rurales. Esta tendencia genera abundantes quebraderos de cabeza a las autoridades (qué hacer con los mayores que se quedan, cómo invertir en servicios sanitarios y de todo tipo, carreteras, cuidado de tierras, bosques...), y le dedican estudios, congresos, informes, proyectos... Pero, con ser una cuestión grave, urgente, lo que apenas se menciona es ese asunto que citábamos al inicio, el del patrimonio de la sociedad. ¿Qué ocurre con esa riqueza que queda atrás, cuando se abandona un territorio? ¿Qué hacemos con ese patrimonio arquitectónico, con el caserío, el paisaje, bosques, ríos, formas de vida, tradiciones...? Porque salta a la vista que lo que sea material queda tirado... Pero, más aún, ¿cómo asumimos que el patrimonio inmaterial, cultura, identidad, folclore, raíces, lengua..., que se ha transmitido durante siglos, milenarios, en esos entornos rurales, ya no tendrá continuidad? Una reflexión inquietante, necesaria, se nos abre. El 17 de octubre en Iruña.

Nafarroako Errenazimenduaren inguruko programazio kulturala, urrian, Donapaleun

1620an, duela 400 urte, ziklo histórico bat itxi zen: Nafarroako kulturaren garairik loriatsuena, aberatsena eta garaiena. Gogoratu beharreko data bat, dudarik gabe. Hartara, Nabarralde Fundazioak, Zabalik Elkarteak eta Hernani Errötzenek elkarlanean antolatutako “**1620. nafarroako lo(r)aldia**” egitaraua urriaren 3an abiatuko da, erakusketa eta jardunaldi batekin.

Garai laburra izanagatik ere kulturalki emankorrena izan zen 1620 urtera arteko garaia. Tamalez, gertaera politiko jakin batekin eman zitzaion itxiera: Pauko ediktua, Frantziako Luis XIIIaren eskutik iritsi zena. Ediktu honen bitartez Nafarroa Frantziako koroarekin bateratu zuen erregeak, eta gure lurrardeak bere subiranotasuna behin betiko galdu zuen. Garai oparo hau ahanzturatik ateratzeko helburuarekin, Nabarralde Fundazioak, Zabalik Elkarteak eta Hernani Errötzen Elkarteak jardunaldi eta erakusketa batekin abiatuko den egitarau kulturala prestatu dugu 1620. *Nafarroako Lo(r)aldia. El sueño de un Renacimiento navarro // La renaissance navarraise mise en stand-by* izenburupean.

Atal historiko honek bi esanahi garrantzitsu eskaintzen dizkigu: alde batetik, ia mila urtez jardun zuen eta nazioarteko mapan Euskal Herria kokatzen zuen Europako Estatu baten amaiera. Besteik, etapa berezi eta bikain baten amaiera (Shakespearek ‘Nafarroa munduaren mirespenea izango da’ esaldi ezaguna idatzi zueneko):

Nabarralde Fundazioak, Zabalik Elkarteak eta Hernani Errötzen Elkarteak jardunaldi eta erakusketa batekin abiatuko den egitarau kulturala prestatu dugu

Nafarroako Errenazimendua kulturaren, pentsamenduaren eta artearen arloan, euskal gizarteari Europa mailan izugarrizko distira eman ziona.

Kultur ekimena, erakusketa ibiltari batetik abiatuta

Nafarroako kultura-garai gorena ezagutzen emateko, izaera irekia eta parte-hartzalea izanen duen kultura-ekitaldiak antolatu ditugu. Asisko Urmenetak marraskilaria zuzendu eta komisariatutako erakusketa ibiltari bat zabalduko da, eta hainbat herri eta hiritan erakutsiko da. Erakusketak garai historiko ezinbesteko honen inguruko informazioa, kronologikak, mapak eta bestelako materialak erakutsiko ditu, diseinu erakargarri baten bitartez. Inaugurazio ekitaldian, antzerki ekitaldi txiki bat eskainiko da,

bisitario aro interesgarri honen gakoak azalduko dizkien.

Urriaren 3an, erakusketaren irekierarekin bat eginez, garai honen inguruan hitz egiteko aditu andana bilduko dituen jardunaldi bat ospatuko da, parte-hartzte zabalarekin eta Jean Louis Davanten zuzendaritzapean. Besteak beste, Alvaro Adotek, Luis Mª Martínez Garatek, Amaia Nausiak, Xabier Irujok, Thierry Issartelek, Miquel Josephek, Eneko Bidegainek eta Asisko Urmenetak parte hartuko dute jardunaldian, garai interesgarri hau ulertzeko gakoak emanen dituzten ekarpenean desberdinak eginez, gozetzik arratsaldea luzatuko den ekitaldi honetan.

Lekuak mugatuak izanen diren heinean, aurretikoz izen-ematea beharrezkoa izanen da, eta da goeneko egin daiteke Nabarralderen webgunean bertan (www.nabarralde.eus).

Argitalpen berriak

Novedades editoriales

Dagoeneko Nabarralderen online dendan!

Jean Louis Davant, "Nafarroako lo(r)aldia" jardunaldiko zuzendaria:

"1620 azpimarratzeko data dugu, agonian sartzen delakoz hain luzaz gure historiaren ardatza izan zen erreinua"

Nabarralde

Jar dezagun testuinguruan 1620 urtea. Zergatik izan beharko luke azpimarratzeko data bat euskaldunon memorian?

1512ko udan Fernando Katolikoak Nafarroa konkistatu zuen eta 1515ean Gaztelari lotu. Katalina erregera eta Joan Albret (Labrit errege ezkontidea) erresumaren berreskuratzen saiatu ziren bi aldiz, alferrik. Gero Henrike II bere aldetik saiatuko da, debaldean. Gaztelako indarrak Donibane Garazin daude, haatik Baxenabarreko zati on bat aske dago, Henrike II.aren mende. Honek erreinua berriz antolatuko du hor. 1523ko abuztuaren 28an Donapaleuko Jondoni Pauloren elizan Nafarroako Estatuak biltzen ditu, zin egiten die eta ordainez horien zina jasotzen du. Irailean Karlos Gaztelako erregea Nafarroa Behere osoaz jabetzera saiatzen da, debaldean. Beraz 1530ean bere muga bortu goira atzeratzen du. Nafarroako erreinu hondahori mende batez beregain bizikoa da legezko subiranoen babesean. Haatik 1594an Henri III Frantzianko tronura igan da, horko Henri IV bilakatuz. Bi erreinutako errege da. Nafarroaren independenziar errespetatuko du. Baino Louis XIII semeak Frantzian lotuko du 1620ko Batasun Ediktuaz. Euskaldunon memorian az-

pimarratzeko data dugu, hor agonian sartzen delakoz hain luzaz gure historiaren ardatza izan zen erreinua. Oroit gaitezen 1200 urte ingururaino horren baitan zeudela Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko Durangaldea, eta Iparraldea orokorki nafarra dela: Zuberoa eta Lapurdi *de facto*, mugaz, euskalkiz, soziologiaz, maiz historiaz, Baxenabarre gainera *de jure*: azken hau dugu euskal lurraldetan fidelena, « Lingua Navarrorum » hizkuntzari eta legezko subiranoei bururaino atxikiiena. Beraz 1620an hartu zuen ukaldia denok senditu behar duguna da, nik uste.

Zer nolakoa zen orduko gizarte Nafarroa subiranoan? Kulturalki nola deskribatuko zenuke 1620 aurreko mende hori?

Gizarte horren aztertzea lutzegi nuke hemen, baina kulturalki bi data denon baitan ditugu. 1545ean euskaran inprimatu den lehenbiziko liburua, *Lingua Vasconum Primitiae* olerki sorta famatua jaio zen Bernat Etxepare garaztar apaizaren lumatik. Garaziko euskaran idatzia dela erran ohi da. Baina nondik dakigu garaian zer euskara mota zebilen eskualde horretan? Gaur zubererazkoak diren hitz batzuk derabilzki Leitzarragak, eta beste batzuk gaur lapurterari dagozkionak... Bego hor momentuko. 1571an atera zen *Testamentu Berria*, Joanes Lei-

**1620ko Batasun
Ediktuak Nafarroako
erreinua ez zuen
ezabatu, 1789ko
Iraultzaraino
iraunen zuen, baina
subirania kendu
zion**

zarraga apaiz kalbinistak euskaraz emana Iparraldeko Bastidan: bigarren harri zuria euskal literaturaren hastapenetan, hau ere Nafarroa Beherean agertua.

Dudarik gabe, garai hartako hiru erreginen papera ezinbestekoa izan zen: Katalina Foixkoa, Margarita Angulemako eta Joana Albretako. Zein izan zen euren papera eta ekarpena?

Katalina Foixkoak erreinua zaindu zuen ahal oroz Joan Albret Labrit errege ezkontidearekin, Fernando Katolikoaren aurka. Margarita Angoulemekoak, Henri II.aren emazteak, bere anaia François I.a etengabe lehia- razi zuen Nafarroako erreinuaren alde, 1521ean lortu ere, baina de- baldetan. Kulturan leku handia bete zuen distiranki Neraceko gortean. Bera idazle polifazetiko, jori, oparo eta kultua izan zen frantsesez, batzutan mistikoa ere. Erreforma katolikoa bultzatu zuen, alferrik. Kultura gizon heterodoxoak Inkisizioaren sutik babestu zituen, bereziki Marot poeta eta Jean Calvin. Joana Albretakoak erreinua zaindu zuen zorrozkiz Charles IX Frantzianko errege katolikoaren janizatik. Haatik erlijioan hora bezain fanta- kioa izan zen, kalbinismoa bor- txaka inposatuz. Bearnon lortu zuen, haatik ez Baxenabarren eta Zuberoan. Hau ere gaizki erabili

zuen, nahiz ez zuen bere pekoa, ehun bat eliza errez, haitan Urdatx / Santa Grazikoa, beharrik zur guti zuena, eta gainera parroquia horri oihan eremu puska on bat hartu zion, Bearnorri lotuz iraunkorki. Iparraldeko euskaldunoi utzi digun on bakarra, Joanes Leizarragaren *Testamentu Berria*, erregina horren manuz euskaratua.

1620ko ediktuak garai baten itxiera ekarri zuen, Nafarroa subiranoaren azken hatsa. Zertan zehaztu zen galera hori?

1620ko Batasun Ediktuak Nafarroako erreinua ez zuen eza- batu, 1789ko Iraultzaraino irau- nen zuen, baina subirania kendu zion, burmuina hartu, justiziako beregaintasuna ezeztatu: Donapaleuko kantzileria Pauera bildu zuen eta « Parlement de Navarre » sortu berrian urtu. Euskaldunek euskaraz Euskal Herrian epaituak izateko eskubidea galdu zuten. Eta 1789ko udaberrian, Nafarroa Behereko lau diputatuak Frantzianko Estatu Orokorraren parte hartzera deituak izan ziren, Zuberoako lauak eta Lapurdiko beste lauak bezala, beraz frantziar bezala. Nafarrak izanki, ez ziren joan eta gora jakinarazi zuten. Alferrik izan zen azken borroka hori ere.

1620, Nafarroako Lo(r)aldia

*El sueño de un Renacimiento navarro
La renaissance navarraise mise en stand-by*

Urriak 3an, Donapaleuko Chemins-Bideak espazioan

EGITARAUAK

09:00 – 09:30. HARRERA.

09:30 – 10:00. JARDUNALDIKO ZUZENDARIA-REN HITZA: Jean Louis Davant.

10:00 – 10:45. 1620. Pauko Ediktua. Garaia. Erregea. Nafarroako Erresuma. Álvaro Adot.

10:45 – 11:15. 1620. Pauko Ediktua. Gaurko ikuspedia eta balorazioa. Luis Mª Martínez Garate.

11:15 – 11:30. ATSEDENA

11:30 – 12:00. Nafarroa Behereko erresuma. 4 erreginen azalera. Amaia Nausia.

12:00 – 12:15. BIDEOA: *1620eko Ediktua Polverelen diskurtsoan*. Xabier Irujo.

12:15 – 12:35. *Ediktuaren inguruko erlijio, politiko eta kultur erronkak Biarno eta Nafarroan (1609-1640)*. Thierry Issartel

12:35 – 12:55. 1620ko urria. Luis XIII erregea Biarno etortzearen ondorioak. Miqueu Joseph.

12:55 – 13:15. *Pauko Ediktua. Gaurko Iparralde eta Nafarroa Behereko ikuspedia*. Eneko Bidegain

13:15 – 13:25. Euskara Errenazimenduan. Iñaki Lutzuriaga.

13:25 – 13:30. ONDORIOAK. Jean Louis Davant.

14:00 – 15:30. BAZKARIA

15:30 – 16:30. ERAKUSKETAREN INAUGURAZIOA: *Nafarroako Errenazimendua. El Renacimiento navarro. La Renaissance navarraise*

16:30 – 17:30. BISITA GIDATUA DONAPALEUN GAINDI

17:30 – 19:00. Antzerkia: KALE BARROKA. Asisko Urmenatea.

Izen-ematea

Jardunaldia: 10,00 euro // Jardunaldia + Bazkaria: 25,00 euro

(0034) 948211057 // nabarralde@gmail.com // www.nabarralde.eus

ANTOLATZAILEAK: Nabarralde fundazioa, Zabalik elkartea eta Hernani Errötzen

El 'motín borbónico' del alcalde Maya

Joseba Asiron Saez

Entre las innumerables decisiones que el gobierno municipal de cambio tomó durante la pasada legislatura hubo algunas encaminadas a limitar la presencia de símbolos monárquicos en la Casa Consistorial. La idea era sustituirlos por símbolos cívicos propios de Pamplona, con los que la ciudadanía en su conjunto pudiera sentirse identificada, pero la realidad fue que todas y cada una de aquellas decisiones fueron contestadas con furibundas campañas de la derecha.

Singularmente virulenta fue la desatada con motivo de la redecoración de las escaleras y el zaguán municipal, y que afectaba a la paupérrima galería de retratos de reyes (ninguno de ellos navarro) que decoraba la escalera, al descomunal escudo de la familia Borbón del zaguán, y a un retrato del rey emérito situado en la planta noble. En su lugar se colocó un cuadro de dantzaris municipales de los años 50, una vista de la ciudad del siglo XVIII, una serie de carteles antiguos de San Fermín, ejecutados por pintores de la talla de Basiano, Zubiri o Ciga, las mazas municipales y las llaves de la ciudad, hasta ese momento confinadas en el despacho del alcalde, una reproducción del Privilegio de la Unión de 1423 y unas serigrafías representando la historia de la ciudad. Entre ellas figuraba la primera reproducción conservada del escudo de la ciudad (1598) y la cita más antigua de Pamplona, del geógrafo griego Estrabón.

El ahora alcalde Maya, entre cuyas numerosas virtudes no se cuenta al

**Al motín borbónico
encabezado por
Maya se alistó
inmediatamente
toda una legión
de columnistas
y opinadores,
agrupados en torno al
diario que desde 1903
lleva dictando lo que
está bien y lo que está
mal en esta tierra**

dinastía, de una familia concreta, la familia Borbón.

En el momento de mayor exasperación mediática Enrique Maya, cabeza visible del motín borbónico, llegó a acusarme de retirar los retratos de reyes españoles porque "hubiese preferido colocar fotografías de presos". Y en la campaña electoral de mayo de 2019, preguntado por sus prioridades caso de ser elegido alcalde, dijo que recuperar el nombre de avenida del Ejército, reponer el escudo borbónico del zaguán y volver a colocar el retrato del rey emérito en el Ayuntamiento. Dicho de otra manera, sus prioridades pasaban por retirar la avenida a la reina Catalina I de Navarra, eliminar el escudo de la ciudad y la cita histórica más antigua de Pompaelo del zaguán, y colocar de nuevo el retrato del emérito en el Ayuntamiento. No figuraba en

tre sus prioridades, al parecer, ni un solo objetivo social ni encaminado a mejorar las condiciones de vida de la ciudadanía de Pamplona.

No soplan hoy en día vientos favorables para la dinastía Borbón. Una vez más, la historia se repite, un rey Borbón tiene que salir del país para tapar sus vergüenzas. Juan Carlos se va, como antes se fueron sus antepasados María Cristina de Borbón-Dos Sicilias (expulsada en 1854), su hija Isabel II (expulsada en 1868) y Alfonso XIII (en 1931). En siglo y medio los borbones se han marchado o han sido expulsados cuatro veces, y siempre han encontrado la manera de volver, de perpetuar a su familia en el trono español. No pudo equivocarse más el malogrado general Prim cuando, en 1870, en el famoso Discurso de los jamases, aseguró que la dinastía borbónica no regresaría "jamás, jamás, jamás".

Estas últimas semanas no pocos periodistas, políticos veteranos y hasta exgobernantes del más alto rango han asegurado que las andanzas del Borbón se sabían, que eran conocidas. Que se sabía, por supuesto, lo del tiro al blanco con elefantes indefensos y las cacerías de osos temblantes y entre vahos alcohólicos. Y que se sabía también lo de las amigas entrañas, lo de las escapadas golfas, lo de las cuentas corrientes en el extranjero y hasta lo de las maletas con dinero saudí. Lo conocían todo pero no decían nada, callaban cómplices mientras le construían un aura de salvador de la patria.

Artículo completo
nabarralde.eus

Online ikastaroa
Euskal Herriko historia

**EUSKAL HERRIKO HISTORIA ON LINE
IKASTAROAREN 8. EDIZIOA URRIAREN
8AN HASIKO DA**

**EUSKAL HISTORIAREN ETA OROIMEN
HISTORIKOAREN INGURUKO
GOGOETA ANALITIKOA SUSTATZEA DU
HELBURU IKASTAROAK. IZEN-EMATEA
IREKITA EGONEN DA IRAILAREN
AMAIERA ARTE**

Nabarralde Fundazioak Euskal Herriko Historia online ikastaroaren edizio berri bat martxan jarri du, urriaren 8tik abenduaren 17ra bitartean eskainiko dena. Euskal

historiako gertaera eta data gogoangarriak, oroimen lekuak, lurraldetasuna, identitatea, ondarea... Berriro abiarazi den ikastaroan landuko diren alorretako batzuk besterik ez dira. Ikastaroa Nafarroako Ikastolen Elkartarekin elkarlanean antolatzen da, eta Nafarroako Gobernuaren homologazioa dauka. Hartara, ikastoletako irakasleek zein Nabarralde Fundazioko kideek deskontua izanen dute matrikulak. Izen-ematea zabalik egonen da irailaren bukaerara arte, eta Nabarralderen webgunean bertan egin daiteke.

"Historia da gizarte batek bere buruaz egiten duen kontakizunaren osagarri garrantzitsuenetako bat",

nabarralde

Zer dakizu
Euskal Herriko
historiaz?

azaldu du Angel Rekalde Nabarralde Fundazioko zuzendariak. "Narrazio argumentatu bat eskaintzen du eta zentza ematen die gizartearen jatorri, garapen eta baldintzei. Ikastaro honek Euskal Herriko historiarekin irakurketa orokor eta sintetiko bat eskaintzen du, ikuspegi propio batetik landua". Hala, gaur egungo errealtitatean eragina duten gertaera historikoak eta mugarririk garrantzitsuenak aztertuko dira bertan.

Moduluetako bakoitzta itzal handiko historialariekin zuzendutakoa da, besteak beste, Joseba Asiron, Idoia Arrieta, Mikel Sorauren edota Jean Louis Davant; eta Nafarroako historiaren mugarrak izan diren gertakarietan sakontzen dute: historiaurrek hasi eta 36ko gerraraino, Orregako batailatik, 1200 eta 1512ko konkistetatik edota karlistadetatik igarota.

"Dudarik gabe, ikastaro honetan Nabarraldeko oinarri nagusitzat dituen kontzeptuak lantzen dira, eta zoriontzeko da urtez urte eta edizioz edizio jasotzen duen erantzun eta harrera ona. Bide onean gozelaren seinale", azpimarratu du Rekalde.

Y no es la primera vez

Jose Mari Blanzako

Sesma

Boletín Oficial de Navarra nº 138 de 23 de junio de 2020. El Ayuntamiento de Tudela convoca para la provisión mediante concurso de ascenso de categoría, 2 plazas de agente primero/a de Policía Local de Tudela. Una plaza, para turno de promoción interna para integrantes de la Policía Municipal de Tudela y otra plaza abierta para integrantes de todas las Policias de Navarra que cumplan los requisitos establecidos en la citada convocatoria.

Anexo II. Baremo para valoración de méritos: Apartado C conocimiento de idiomas, hasta un máximo de 15 puntos. Se valora el conocimiento del francés, inglés o alemán con una valoración máxima de 5 puntos por cada uno de ellos. Del vascuence, lengua de Navarra, ni se nombra, ni por su puesto se valora, increíble pero cierto.

Según tengo entendido los índices de personas que visitan Tudela, Senda Viva, Bardenas, Bocal, que vienen a degustar nuestra gastronomía y a observar nuestros valores artísticos, históricos y monumentales por su riqueza y cercanía, en su mayoría, son personas que hablan o conocen el euskera, por venir de Vascongadas y resto de Navarra. En ese sentido nuestra administración

municipal que dice trata de “vender” nuestra ciudad, es incapaz de pensar que dichas personas se merezcan un respeto y puedan ser también atendidas en vascuence por la Policía Municipal, ya que atender en alemán o francés está muy bien pero me parece que tiene mayor realidad lingüística atender en la propia lengua de Navarra. Conclusión: poca imaginación económica y menos social y lingüística. El tesoro máspreciado de nuestra Navarra no es contemplado, al revés, es humillado, supongo que por razones político-lingüísticas. A eso le llamo yo ignorancia premeditada.

¿No es suficiente que el euskera haya sufrido tantas limitaciones a lo largo de la historia en Navarra y sobre todo en esta zona? Por estas actitudes, esta lengua, no se podrá regularizar, algo fundamental en el contexto de la convivencia entre personas de una misma comunidad como es la nuestra, la foral. Dicen: “Navarra tierra de diversidad”, eso una falsedad de aquellos sectores que están en contra de la existencia de una lengua propia de aquí, de nuestra tierra. Como anécdota diré que, en algunos restaurantes de Tudela, la carta viene redactada en inglés y castellano, nunca en vascuence. La gente que nos visita y viene a comer que sabe euskera debe leer en otra lengua. Ya no digo pedir en el citado idioma, esa realidad no favorece ni promociona el turismo en la

Poca imaginación económica y menos social y lingüística

Ribera por falta de buen trato a nivel lingüístico.

Como excusa de todo ello es común escuchar: aquí el euskera nunca se ha hablado. Al margen de que ello es una falsedad, ya que hay pruebas abundantes de que sí se ha hablado y se habla,

parece ser que el inglés, el francés y el alemán se ha utilizado en Tudela, cotidianamente, desde hace muchos tiempos. Por ello, se les otorga mención especial.

Noticias de Navarra

Una calle al rey Juan Carlos

Luis Mª Martínez

Garate, Angel Rekalde, Arantza Amunarriz, Gurutz Olaskoaga, Iñaki Arzak, Jose Ignazio Indaberea, Inaxio Kortabarria, Josu Tellabide, Luis Gereka

Hace unas semanas, el alcalde de Gasteiz anunció el propósito de retirar el nombre del rey Juan Carlos de una calle de su ciudad. No es para menos, a la vista de los escándalos -en plural- que están apareciendo en torno a la figura

del borbón, sobornos, cobros de comisiones, cuernos, corruptelas, testaferros, cuentas ocultas... Eso sin contar sus vínculos con Franco, la dictadura, el 23-F, etc. La razón que aduce el alcalde es que “ese señor no se merece una calle”.

Quizás sería más apropiado pensar a la contra y, en justicia, darle la vuelta al argumento. Quien no se merece esa afrenta es la ciudadanía gasteiztarra, y es más importante la población que las eventuales alegrías de un putero ‘viva la virgen’. Desde que los parlamentarios de Herri Batasuna le cantaran el Eusko Gudariak y le recibieran puño en alto, este tarambana nunca ha gozado en nuestra tierra de buena prensa.

Quien no se merece esa afrenta es la ciudadanía gasteiztarra, y es más importante la población que las eventuales alegrías de un putero ‘viva la virgen’

Pero la iniciativa de Urtaran, que ya era hora, da pie para una reflexión más a fondo. En efecto, el callejero de una ciudad (como se entiende en la observación del alcalde) forma parte del paisaje simbólico que nos llena la biografía de referencias documentales. El historiador francés Pierre Nora llamaba a estas referencias lugares de memoria, porque impregnaban nuestra existencia de significados vinculados al pasado y a sus interpretaciones. Como podemos suponer, las autoridades se encargan de seleccionar estos nombres y personajes históricos con exquisito cuidado, porque marcan con su huella la vida cotidiana que transcurre entre ellos, y al quedar en la memoria cargan la identidad de las poblaciones con un poso indeleble.

Si pasamos de Gasteiz a Donostia, esta observación nos lleva a contemplar el callejero con sorpresa. Con incredulidad incluso. Tenemos Reyes Católicos. Reina Regente. Isabel II. Plaza Alfonso XIII, Avenida Carlos I. Puente María Cristina. Alfonso VIII. Reina Victoria Eugenia. Infante don Juan (padre de Juan Carlos I, por cierto), Infanta Beatriz. Infante don Jaime. Escolta real... ¿Qué tiene la realeza española para que esté tan presente en nuestro imaginario, en calles, direcciones postales, en domicilios y recuerdos familiares? Con las palabras de Urtaran, ¿por qué -nos preguntamos- se han medido esos ‘señores’ de la realeza, fulanos con corona, cabezas visibles del imperio hispánico, miembros de las élites más des-

Editorial Ekin en casa

Arantzazu Ametzaga

Iribarren

En agosto de 1936, las tropas de Mola entraron en Tolosa y una de las primeras acciones de represión emprendidas fue confiscar y saquear la Editorial López Mendizabal. Retiraron los libros de las estanterías, los colocaron en pila en la Plaza Zaharra, los rociaron con gasolina y les prendieron fuego. Castigaban la empresa de Isaka López Mendizabal, descendiente de una saga de impresores devenidos de Lodosa, hombre de extraordinario currículum universitario, autor entre otras obras de Xabiertxo, novedad en el aprendizaje del euskera, y factor importante del renacimiento cultural vasco de su tiempo, Pizkunde, cuyo fundador Aitzol, José Ariztimuño, sería fusilado ese octubre en Hernani. Una tormenta impidió el bibliocausto total y no lograron atrapar a Isaka, quien logró cruzar la frontera. Al invadir Francia la Alemania nazi, la familia embarcó hacia América en un viaje complicado que nos relata en su interesante libro Koldo Ordozgoiti: La odisea de Xabiertxo. El último paquebote, Ekin, 2019. En ese tránsito, López Mendizabal estrechó amistad con la familia Irujo pues iban en el paseo Aniana Ollo, 70 años, viuda de Daniel Irujo, madre de Manuel, dos de sus hijos y nietos. Quizá en las cubiertas de los barcos salvadores, el maduro Isaka y el joven Andrés recitaran los versos de la poetisa Dickinson: ...Para fugarnos de la

tierra/ Un libro es el mejor baje/ Y se viaja mejor en el poema/ Que en el mas brioso y rápido corcel... Arribados a Buenos Aires López Mendizabal e Irujo, sin perder tiempo, montaron una de las empresas más quijotescas del exodo vasco, luchando contra los molinos de viento de las ideologías militares de su tiempo: Editorial Ekin y rescataron las obras incineradas y censuradas, exponiéndolas nuevamente en el escenario de la Cultura Universal. El puerto de partida fue en la sede del activo Laurak Bat de Buenos Aires, gozando del apoyo de la imprenta de Santiago Amorrortu. Publicaron en primer lugar, homenaje al fallecido y denostado Arturo Campion: El genio de Nabarra y seguidamente lo que supuso un best seller en los años en que la 2º Guerra Mundial campeaba por sus fueros, el libro del Lehendakari Agirre: De Gernika a Nueva York pasando por Berlin, 1942, continuando en la reconstrucción de la columna vertebral cultural vasca, exponiendo la voz de hombres y mujeres condenados por la dictadura a sujetar su pensamiento, callar su voz, secar su tinta. Vivir fuera de su país. Autores como Bingen Amezaga, Jose Miguel Barandiaran, Jon Bilbao, Prosper Boissonade, Arturo Campion, Bernardo y José Estornés Lasa, Jesús de Galíndez, Cecilia G. Guijarro, Manuel Irujo, Jesús de Leizaola, entre otras plumas afamadas en el mundo vasco, mucho de ellos traductores al euskera de obras como Hamlet o Martin Fierro, pudieron publicar su opinión y

**En agosto de 1936,
las tropas de
Mola entraron en
Tolosa y una de las
primeras acciones
de represión
emprendidas fue
confiscar y saquear
la Editorial López
Mendizabal**

conocimiento sobre temas como Arte, Economía, Euskera, Gramática, Historia, Literatura. Isaka López Mendizabal publicó una gramática para facilitar el aprendizaje del euskera y Andrés Irujo, seudónimo Lizarra, sus vivencias en el frente de Gipuzkoa. Fue quien salvó de otro bibliocausto, al que eran tan aficionadas las tropas franquistas, la Biblioteca de Julio Urquijo. La labor de Ekin a partir de 1965 la continúa en solitario Andrés Irujo hasta su muerte, 1993, dando resultado más de cien volúmenes publicados, a más de otras publicaciones, como un mapa de Euskadi que entró en todos los hogares vascos. Y fue compatible, una piensa admirada como les daba tiempo para tanta labor, con la creación del Instituto Americano de Estudios Vascos, cuyo interesante Boletín Irujo dirigió hasta su muerte, en la tarea de director y colaborador. Conllevaba el trabajo editorial circunstancias adversas como el permanente déficit económico, escasez de personal, dificultades en la distribución, aunque nunca entró el desánimo en la lista de penalidades. Permaneció Ekin fiel a su formato original que perdura en los libros de la nueva etapa, aportando al mundo vasco en aquel tiempo de atroz sequía, una fecunda obra cultural de extraordinaria calidad. Ekin desde 1942 ha estado situada en Buenos Aires, hoy bajo la dirección de la viuda de Andrés, María Helena Etxeberry, directora de Eusko Kultur Etxea y Ekin Argitaletxea. El copioso archivo de Ekin guarda la corresponden-

Noticias de Navarra

preciables de la historia, unas placas honoríficas entre nuestros portales? ¿Qué han hecho por nosotros? ¿Qué autoridades he-

mos tenido en la capital guipuzcoana, lacayos al servicio de los monarcas que ahí se nombran, corruptos, putaños, esclavistas,

representantes de la violencia del imperio, para otorgarles la distinción de nuestras plazas y avenidas más notables?

¿Por qué no hay una calle dedicada a los anarquistas que pararon a las tropas facciosas el mismo 18 de julio, las derrotaron en Amaia y las devolvieron a sus cuartellos? ¿Por qué no hay en toda la ciudad apenas referencias a los sucesos, fechas, fusilamientos de la guerra del 36, aunque es una memoria cercana, viva, sangrante, que reclama conocimiento y reparación? ¿Por qué apenas se descubre ningún atisbo de los orígenes navarros de esta población, su lengua vasca, su vinculación al territorio que nos rodea, siendo capital de Gipuzkoa, corazón de Euskal Herria?

Si paramos en ello, descubrimos que ese callejero nos cuenta un relato. Pretencioso. Servil. Ajeno. Una historia de vidas ejemplares destacadas por su celebridad y sus supuestas virtudes. Y es una historia de España, del poder colonial. Los borbones, sus generales,

sus santos patrones, la gloria del imperio que fue, la descomposición, el expolio, la esclavitud disimulada, escondida bajo los laureles, la barbarie de la imposición de la lengua... No hay en ese escenario lugar para nuestras gentes, para las mujeres violadas y asesinadas en 1813. No hay relato de país, ni del trabajo, ni la cultura... Ni hay sitio para Mikel Gardoki, que luchó contra la dictadura y por la independencia (que eso no se permite); franquistas del PP le tildaron de terrorista y culpable; le quitaron la calle. Ni hay espacio para Txillardegi, uno de nuestros intelectuales, porque la inquina y el odio le persiguen más allá de la muerte.

Las calles de Donostia huelen a Franco, a Juan Carlos, a Alfonso XIII; a desmemoria; y a borbones. Los donostiarras no nos merecemos esa basura en las calles.

Jose Elosegi, Gasteizko okina I. karlistadan (1836)

Aritz Ibarra

Lehen Karlistaldia, 1833 eta 1839 urteen bitartean, karlistak eta liberalak, bi mundu ikuskeria ezberdin, aurrez aurre jarri zituen guda izan zen. 1835. urteko amaieran Britainiar Legio Laguntzailearen 10.000 soldadu Gasteizera iritsi ziren eta liberalenkin bat egin zuten. Garai haitan, Arabako herriak karlistek menperatzen zitzuten, baina hiriburu, liberal banduko 22.000 soldaduz osaturiko kuartel erraldoia zen. Legio Frantzes eta, jatorri ezberdinak, "txapelgorri" ize-naz deituriko soldaduek ere osatzen zuten armada hura. Soldadu guzti hauei ostitu emateko arazoak izan zitzuten bertokoek eta egunerokotasuna izugarri zaildu zen hirian.

Txapelgorriek, Gasteizko ingurueta egundoko sarraskiak egin zitzuten, herriak arpitzen hasi ziren.

Elosegiren etxearen egindako miaketetan, azken hilabeteetan zehar soldaduak akabatu zituen pozoia aukitu zuten

latuz eta bizilagunak akatuz. Britainiarrek ostera, gaixotan sunen ondorioz soldadu andana galdu zitzuten. Azken 5 hilabeteetan, hain zuzen, 1500 hil egin ziren. Haatik, Bilbon eta Donostian zitzuten soldaduak gaixotzen ez zirela ikusirik, beren agintariekin zoezer arraroa gertatzen ari zela susmatzen hasi ziren.

Tropen baldintza kaxkarrek, karlisten bandura ihes egitera bultzatu zituen britainiar asko. Ihesaldiak, Jose Elosegik, Legioari ogia saltzen zien okinak, antolatzituen, bera bandu karlistaren aldekoa baitzen. Richardson sarjentua zen desertoreetako bat,

eta bere iloba, Nangles, berdina egitera gonbidatu zuen gutun baten bitartez, karlistengandik jasotako tratu ona azaltzen ziolarik. Gazteak, bere osabari jaramon egin beharrean Byrne kapitainari jakinarazi zion eta okina salatu zuen.

Elosegiren etxearen egindako miaketetan, azken hilabeteetan zehar soldaduak akabatu zituen pozoia aukitu zuten. Epaiketan "garrote vil" bidez exekutatua izatera zigortu zuten. Hiritarrek ez zuten sinisten kondena gauzatu ahal zi-tekeenik, izan ere, Elosegi pertsona estimatua eta eragin handikoa zen Gasteizen. Hala ere, eta askoren gogoz kontra, 1836ko martxoaren 28an akatu zuten plaza zaharrean.

Elosegik, historian zehar pozotz-e masibo baten bidez erailketa gehien gauzatu dituen persoa izateagaitik utzi du bere aztarna gure oroimen kolektiboan, baina batez ere, kausa karlistari izanda-leialtasunagaitik.

Espezie inbasoreak

Iñaki Idigoras Igartua

Borobila da Amalurra. Barruan sua, kampoan airea, eta azaleko ur eta lurrek osotzen dute lau burudun ekosistema.

Bizitza sortu da bertan, milaka eratan, espezietan, oreka sineskaitzean. Espezie horietako bakoitzak bere lekua egin du ekosistema batean ala bestean. Lekua egin ez duena, ez da bizi. Hil zen ala akabatu zuten. Ekosistemak, bizi beharrak gidatutako prozesuaren produktu dira. Hartueman justuan oinarritutako ekonomiaren sistema dira: justizia ekologikoa, orekaren fruitu. Eremu batean batutako espezieen babesleku dira ekosistemak, biziraupenerako berme. Bateragarri ez diren espezieak ekosistema desberdinaren bereiziz, aniztasuna ahalbidetzen da, biodiversitatea posible eginez. Ekosistema bakoitza bere eremuan da.

Berdin gertatzen da kulturekin ere: hizkera eta mundu ikuskera propioak zitzuten gizakiak geografikoki kokatu ziren, bakoitza bere eremuan. Ondorengoa dira inbasio eta konkistak, esku-sartze eta bortxaketak, kultura impo-saketak. Milaka kultura erail eta ehundaka dira arriskuan. Gure euskararena tarteko. Hizkuntza eta beronen inguruan mendez mende eratu dugun kultura (foruak, batzarrak, auzolana...) arriskuan dira. Lauburudunon kultura eri da, berriro. Behinola-

ko babesleku Nafar Estatua gal-durik, ekosistema propiorik gabe.

Panpako mustukak eta Asiako lizztorrak, beste hainbaten artean, gure ekosistemendako espezie inbasore bezala jo dituzte aditurek, ekologista zein zientzilari. Ekosistemaren balioa eta beronen arriskuaren jakitun, espezie inbasoreen kontrako politikak aldarrikatu dituzte. Eta neurri batean, instituzioek esku hartu ere bai. Naturaltasunez ikusten ditugu neurriok. Logikoa baita, bertokoa zain-duta, mundu mailako biodiversitatea babestea. Munduarentzat da on.

Kulturen esparruan baina, ondo ikusiko al genuke kultura erdal-dun nagusiak espezie inbasoretzat jotza? Geurea babesteko, munduko aniztasunerako, espaniar eta frantsesaren kontra egitea? Aipatze soila hautsak harrotuko lituzke. Berehala esango ligukete aniztasuna zein guay den, elkarbizitza, bizikidetasuna, aldebikotasuna... dena eremu berean. Baino inori ez

Kulturen esparruan baina, ondo ikusiko al genuke kultura erdal-dun nagusiak espezie inbasoretzat jotza?

zaio okurritzen, aniztasuna aldarri, grizzly hartz talde bat Piriniotara ekartzerik. Grizzlyak bere eremuak dauzka, eta hartz arreak, bereak, nekez uzten diogun arren. Horrela, munduan bi hartz motak ditugu, besteren artean. Aniztasuna eremu-mentan babesten da, elkar zapaldu gabe, inor desagerpenera kondenatu gabe. Denek elkar bizitzeko eremuak Amalurra da, bakoitza bere txokoan.

Arlo kulturalen, espaniera eta frantsesa osasuntsu dira estatu

(ekosistema) propioen babespean. Harreman justurik posible al dago lurretan erderen eta euskaran artean? Ba ote dago orekarik? Bistan da ezetz. Nola elkar bizi-ko gara lizzorrek? Gurea dena ahotik kentzen digute. Ezin dugu euskaraz ere egin. Ahuleziak jota daukagu gure erlea, euskal kultura. Galduko bada, humanitateak galduko du aniztasunean. Arazoa beraz, gurea eta internazionala ere bada.

UNESCO da mundu mailako ondarea zaintzeko elkartea internazionala. Bere zeregin da bake iraunkorraren bila, kultura desberdinak sustatu eta duintzea. Bere bisioan onartzen du dibertsitate kulturalaren aurka-ko erasoak badaudela. Badauk ondare inmateriala gordetzeko arduratzen den lan-taldea ere. Ez dugu baina bere laguntzarik. Zerk egiten du kale? Bada, ber-tako partaide estatuak direla, eta zapaldutako herriok botererik gabe gaudela. Nekez espero ge-

nezake ezer inbasoreek ezarrita-ko instituzioetatik. Etxekoez ere.

Hil ala bizikoa dugun honetan bi-zirautea nahi badugu, nola aktiba-tu gure sistema immunologikoa? Nola defendatu lizzorregnandik? Eraso militarra zenean, Nafar Estatua eratu eta ehundik gora gazteluk saretutako defentsa sistema antolatu genuen. Mende batzuetarako balio izan zuen, baina zori-txarrez men egin zion erasotzaileen oldarrari, eta dozena erdi inguru besterik ez daude zutik. Eraso kultural eta politikoa den hone-tan, nola babestu? Nola biziraun?

Euskalherria eta gisako ariketak ez dira nahiko. Heldu diezaiogun afera internazionalari: gogoratu dezagun Europen nor ginien, nola antolatuak geunden, nola egurra jaso eta jasoten dugun... eta berreraiki dezagun sun-tsitutako ekosistema, Nafar Estatua izan zen hura eraberrituz. Horrela antolatu ahalko ditugu bizirauteko babes neurri kultural eta politikoak.

Amalurra borobila da. Oro biltzeko eta babesteko gaitasuna dauka. Ez daigun humanitateak euskara, gure mundu ikuskera propioa, gal. Euskaldunona da ardura. Iraganean ere egin dugu. Ekipidioa dezagun munduko kultura hilen zerrenda beltzean sartzea. Ez dezagun ahalbidetu humanitatearen aniztasun bizia gure lepotik murritzeara. Gure lurrek, eta munduak, euskaraz entzun dezaten. Euskara bizi dezagun.

EGUNeko ARGAZKIA

El siglo de las tres reinas

En la Baja Navarra. Catalina de Foix, Margarita de Angulema y Juana de Albret. El 3 de octubre inauguramos en Donapaleu (en el contexto de una jornada, con la ayuda de Zabalik Elkarte y Hernani Errötzen) una exposición que explica esos hitos y figuras tan poco conocidas. Nafarroako Errenazimentua. Aritz Ibarra, dibujante gasteiztarra, es el autor del diseño de las impactantes figuras renacentistas y de la exposición en su conjunto.

Foto: Aritz Ibarra

Mauleko gaztelua gotor

Ainize Madariaga

Maule gaineko gaztelu gotorra Nafarroako Erresumaren lekuko sanoa da. Euskal Herrian eraikin militar gisa baratzen diren bakanetakoa da

Zuberoako hiriburuak badarama Nafarroako Erresumaren herexa gotorra; burua goitiu behar da horretarako: hodeiekin mugan baitago, muino baten kaskoan.

Allande Etxartek Mauleko gazteluaren gida lanak egiten ditu: «Alfonso Borrokaliariak Zaragoza (España) hartu zuen musulmanen kontra. Biarnoko Centulle IV.a bizcondeak lagundu zion horretan: maiasturu trebeek eraiki zurubiei esker gainditu baitzuen Zaragozako harresia. Eskertzeko, besteak beste, Ospitalepea [Zuberoa], Mauleko gaztelua eta Oloroeko [Biarno] katedrala eginarazi zituen», 1.122. urtean.

Lehenik zubi altxagarria erakus-ten die bisitariei, zeina bortan sartzen baita. Barnera sartu-eta, harresietako gezi zuloek salatzen dute defentsarako bide zirela.

Harresi sendoak Nafarroako Erresuma gotorraren lekuko dira.

Lurpeko 900 urteko ziegak ilunak bisitariak gatibatzen ditu.

Etxartek ohartarazi du gazteluanen barrunbeetan ez dela soldadu-uen egoitza baizik gelditzen. «1624an, Richelieu frantzes ministroak erran zuen: 'Noble handios horiekin badut aski', eta bere meneko ehun gaztelu azkarrenak desegitea manatu zuen. Horie-

tarik bat Maulekoa izan zen. Bizkondearen egoitza orduan desegin zuten; pentsatzen dut Nafarroako gainerako dorretxeak bezalakoa izanen zela».

Burdin sare: instrukzio gela

Oraino ere ikusgai den burdin sareaz bada zer erran. Izan ere, inor ehaite larri batez akusatua

bazen, akusazioak zortzi egin bazituen frogentz biltzeko. Arte horretan, akusatua Mauleko gazteluan egoten zen preso, eta burdin hesi horretan ziren biltzen epaile, abokatu, jakile eta akusatua, auzia trenatzeko. Preseski, Etxartek liburu batean bildu du 1689ko kasu bat: *Garindainen txüiliña ezagün zen*. Haren itzulian atzmanetan izan dira bisigotak.

doen garaiko txanponak, gerora ebastiak izan direnak.

Erdi-erdian, gazteluaren zilbor hestean, ur putzua ere bada, baina lurrikara batek agortu zuen, due-la 30 bat urte.

Gazteluaren garrantzia ez du dudarik Etxartek: «Euskal Herriko zutik baratzen diren bakanetakoa da, gaztelu gotor gisa, itxura militarra duena. Hiru aldiz setiatua izan da, baina nehoiz ez zuten lortu bortxaz bertan sartzen. Eta Antso Handiak bere ondasunen zerrendan sartua zuen lehenagoko zurezko dorrea, 1023an jada».

Inguruan dituen panelek informazioa zerbaite ematen badute ere, «frances begietatik» eginak dira, «eskasak». Horregatik, bisita osoa euskaraz egin nahi duenak dei dezala turismo bulegora (0033) 59 28 02 37, eta Etxartek eginen du, «gogotik».

Berria

Nafarroa 1620

Eneko Bidegain

Duela zortzi urte ekitaldi anitz antolatu eta argitalpen anitz plazaratu zen Nafarroaren konkista gogora ekartzeko. Gaztelak 1512an konkistatu zuen Nafarroako Erresumaren zati handiena; 300 urte lehenago, 1200ean zehazki, konkistatua zuen beste zati handi bat, hala nola gaur egungo Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa. Gaztelak ez zuen lortu, ordea, Nafarroako lurren kontrol guztia, nahiz eta ahalegindu zen. Nafarroako estatua indarrean zegoen, oraino, Nafarroa Beherean.

Aurtengo urriaren 15ean beteko dira 400 urte Nafarroak independentzia galdu zuenetik. 1620ra arte, Nafarroa Behereko lurren kontrola zeukan bakarrik. Nafarroako Enrike III.ak Nafarroako lurrez gain beste hainbat eremutako buruzagi kargua zeukan, eta Frantziako errege ere bihurtu zen (Enrike IV.a gisa) 1589an. Baino Nafarroa eta Frantziako eresuma bereiziak ziren. 1610ean erail zuten, eta Luis XIII.aren buru gainean gelditu ziren Nafarroako eta Frantziako koroak, artean haurrak zela. 1620an, erabaki zuen Nafarroa Behere eta Biarno Frantziako eresuman urtuko zirela.

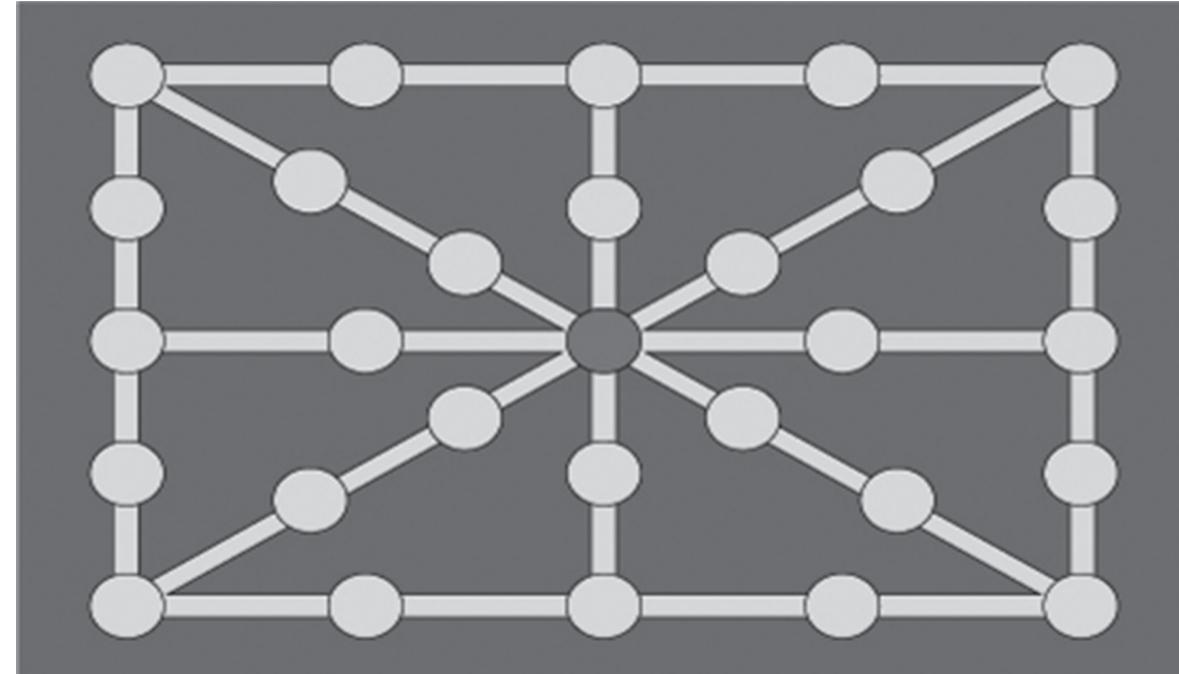
Errege batek erabaki zuen. Luis XIII.aren aita Nafarroako erregea zen, Frantziako izan baino lehen. Luis XIII.ak, hain segur, bere burua eresuma handi bateko errege ikusi zuen bereziki. Eta Nafarroa

porroska bat bide zitzaion. Erregeak erabaki zuen Nafarroari independentzia kentzea eta ordura arte libre gelditzen zen nafar lur bakarra Frantziaren menpe jartzea.

Handik 169 urtera, 1789an, Frantziako Iraultza gertatu zen. Eta Nafarroako Gorteek ez zuten babestu, argudiatuz Nafarroa Beherea ez zela Frantzia. Xabier Irujok bildu ditu, liburu batean, garai hartako Nafarroako sindiko Etienne Polverelek idatzi zituen txostenak. Polverelen arabera, Nafarroako Erresuma ez zuten sortu kanpoko konkistatzaileek, 1789an Nafarroa nazio libre eta burujabea zen eta independentea zen 1000 urte haientan, Nafarroako Erresuma bitan zatituta dago konkistaren ondorioz, nafarrak ez dira ez frantsesak ez gaztelarrak, nafarren hizkuntza euskara da... Hori argi utzirik, Polverelek azpimarratu zuen Luis XIII.aren erabakia Nafarroako herriaren kontrako zela, eta ez zuela eskubiderik hori egiteko. Hots, “Nafarroako eresumaren burujabetza nazioarena da, Gorte edo Estatu Nagusietako parlamentariek ordezkatua”. Horren ondorioz, “ez erregeak ez atzerriko potentzia batek ez dauka eskubiderik eresumaren lurraldetik edo zati bat oparitzeko”.

Luis XIII. erregeak erabaki zuen Nafarroari independentzia kentzea eta ordura arte libre gelditzen zen nafar lur bakarra

Frantziaren menpe jartzea.

Aurtengo urriaren 15ean beteko dira 400 urte Nafarroak independentzia galdu zuenetik

Frantsesek eta espanyolek sinetsarazi nahi badute ere atxikimendu libreko prozesuak izan zirela 1200ekoak, 1512koak edota 1620koak, argi da bortizkeria, konkista eta maltzurkerria izan zirela Nafarroak bere lurrrak eta askatasuna galtzeko arrazoia.

Nafarrek ez zuten erabaki independentzia galtzea. Horregatik eta beste arrazoi bategatik garrantzitsua da 1620ko gertakaria gogora ekartzea: 1512ko baino anitezzez ahantziagoa da; baina politikoki funsezko gertakaria izan zen. Zergatik daukagu gure buruetatik kanko? Hori ere gure buru mapa zatikatu eta espiñoldu/ frantsestuaren ondorioa da. Espaniaren menpe dauden euskal lurrrak 1512an menperatu zituzten.

Euskal gatzazkia Espainiaren kontrako dela bakarrik ikusten badugu, 1620ko gertakaria ahanzen dugu. Aldiz, 1620ari zor zaion oroinena eskainiko bagenio, herri gisa anitzetan buru-askoagoak izango ginateke, Ipar Euskal Herritik begiratuta, gogoan atxikiko genukeelako, Frantziaren maltzurkeriaz aparte, Nafarroa Behereko besoa Espainiak irentsitako gorputz baten zatia dela, eta beraz, gure gatzazkia ez dela bakarrik Frantziarekin duguna, eta Hego Euskal Herrian balio dielako ulertzeko gure auzia ez dela espanyola. Hala nola, beste ikuspegia batetik heldu behar zaiola auziari.

enbata.info

Eman izena nabarkide izateko Hazte socio de Nabarralde

info@nabarralde.eus · www.nabarralde.eus · (34) 948 21 10 57 · Bidankoze kalea 3 · 31014 · Iruñea/Pamplona/Pampelune · NAFARROA-NAVARRA-NAVARRE · DLNA: 2449/2005 · ISNN 1885-2181

Izen - abizenak Nombre y apellidos:

Hezbidea / Dirección:

Posta kodea / Código postal:

Herria / Población:

Hizkuntza / Idioma:

E-mail:

Tel: Mugikorra / Móvil

Finkoa / Fijo

Kuota / Cuota (12€ Hileru / Mensuales) • 35 urtez azpikoek / menores de 35 años (8€ Hileru / Mensuales)

Erakundeak / Entidades: (Hitzarmenaren arabera / Según convenio)

Kontu zenbakia / Nº de cuenta (IBAN 24 dígito):

ENA / DNI:

Ekarpeneak PFEZ aitorpenean kengarri dira / Las aportaciones son deducibles del IRPF